

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****796 Pierwsze wysokogórskie stanowisko modliszki zwyczajnej *Mantis religiosa* (LINNAEUS, 1758) (Mantodea: Mantidae) w Polsce**

First high montane occurrence site of European mantis *Mantis religiosa* (LINNAEUS, 1758) (Mantodea: Mantidae) in Poland

KEY WORDS: *Mantis religiosa*, distribution, Poland, Bieszczady Mts.

Modliszka zwyczajna (*Mantis religiosa* LINNAEUS, 1758) jest jedynym przedstawicielem rodziny modliszkowatych (Mantidae) w Polsce, wg Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt uznany za gatunek kategorii EN, silnie zagrożony wyginięciem (LIANA 2004: [W:] GŁOWACIŃSKI i NOWACKI (red.), Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce. Wyd. IOP PAN, Kraków, ss. 115-120). Większość znanych stanowisk jest zlokalizowanych w południowo-wschodniej części kraju, gdzie przebiega północna granica zasięgu gatunku, i dotyczy siedlisk ciepłolubnych i kserotermicznych, na niżu i terenach wyżynnych (BONK i KAJZER 2009: Chr. Przyn. Ojcz. **65** (3): 189-194). Jak dotąd jednak dostępna literatura nie wskazuje na występowanie modliszki na wyższych położeniach w górach.

W dniu 31 VIII 2017 r. zaobserwowano jednego dorosłego osobnika modliszki zwyczajnej na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, przy szczycie Riabej Skąły (49°6'10.82"N, 22°26'31.85"E), na wysokości 1192m n.p.m. Obserwacji dokonano w czasie słonecznej pogody, ok. godziny 11-tej, w bezpośredniej bliskości szlaku biegnącego wzdłuż granicy polsko-słowackiej. Modliszka była obserwowana w piętrze roślinności wysokogórskiej (połoniny) w siedlisku otwartym.

Niniejsze stanowisko jest prawdopodobnie najwyżej położonym spośród wszystkich rozpoznanych na terenie kraju. Większość obserwacji z terenów wyżynnych i podgórskich nie przekracza wysokości ok. 700m, np. Muszynka (ĆWIK i in. 2012: Chr. Przyn. Ojcz. **68** (2): 148-151), czyli ponad 500m niżej niż obserwacja autorów, a jedynie stanowisko z Nowej Góry w Pieninach dochodzi do 900 m n.p.m., jednak zostało określone jako najprawdopodobniej efemeryczne (LIANA 2000: Flor. Faun. Monogr. Pienin, **1**: 151–154). Najbliższe Riabej Skale jest stanowisko zlokalizowane w Cisnej oraz Ustrzykach Górnych (LIANA 2007: Fragm. Faun., **50** (2): 91-125). Powyższe źródło cytuje pracę ZIĘBY (ZIĘBA 2004: Chr. Przyn. Ojcz., **60** (4): 93-95), która wymienia jednak Ustrzyki Dolne, a nie Ustrzyki Górne jako stanowisko modliszki zwyczajnej. Prawdopodobnie zatem informacja podana w w/w opracowaniu LIANY jest artefaktem, co czyni stanowisko na Riabej Skale jedynym na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Na terenie Riabej Skąły prowadzone były badania entomologiczne przez zespół słowacki. Obejmowały one cały Park Narodowy Połoniny (KRIŠTÍN i MIHÁL 2000: Entom. Carpath., **12** (2): 37-40), jednak nie wykazano wówczas obecności modliszki na Riabej Skale. Biorąc pod uwagę znaczne tempo zasiedlania nowych

terenów (PAWELEC 2003: Par. Nar. 4: 1-2; LIANA 2007: op.cit.) możliwe, że w grę wchodzi obserwacja w trakcie migracji lub niedawna kolonizacja. Modliszka jest gatunkiem ciepłolubnym, a wyższe partie Bieszczadów Zachodnich, w tym Riaba Skala, są pokryte zbiorowiskami wysokogórkimi i charakteryzują się surowszym klimatem. Przykład stanowiska na Riabej Skale wyraźnie wskazuje, że rozprzestrzenianie gatunku postępuje nie tylko w skali zasięgu poziomego, ale również pionowego.

Agata BURY, Stanisław BURY, INoŚ, Wydz. Biol. UJ, Kraków

797 Kolejne stanowisko *Polistichus connexus* (GEOFFROY, 1785) (Coleoptera: Carabidae) w Polsce

Next locality of *Polistichus connexus* (GEOFFROY, 1785) (Coleoptera: Carabidae) in Poland

KEY WORDS: Adephaga, Zuphiini, *Polistichus connexus*, Lower Silesia, Wrocław.

Uznawany za gatunek halofilny biegacz *Polistichus connexus* został umieszczony z kategorią EN i szczegółowo omówiony w czerwonej księdze bezkręgowców Polski (PAWŁOWSKI 2004: [W:] GŁOWACIŃSKI Z. i NOWACKI J. [red.]: Polska Czerwona Księga Zwierząt – Bezkręgowce. IOP PAN Kraków, AR Poznań: 98-99). Jak dotąd podany on został w Polsce przez różnych autorów z 9 stanowisk, leżących w 7 krainach KFP. Pierwsze z nich, datowane na 1893 i jako jedyne położone w pasie przymorskim, powinno być z różnych powodów opatrzone znakiem zapytania – tak jak zrobili to sami autorzy tego rekordu (BERCIO i FOLWACZNY 1979: Verzeichnis der Käfer Preußens. Verlag Parzeller & Co, Fulda). Pozostałe stanowiska odkryte zostały po 1950 r. w południowej i środkowej Polsce (kolejno: KOSTROWICKI 1953: Chr. Przyr. Ojcz., 9 (5): 13-18; BURAKOWSKI i in. 1974: Kat. Fauny Pol., XXIII, 3: 1-430; CZECHOWSKI 1990: Wiad. Entomol., 9 (3-4): 87; PAWŁOWSKI 1991: [W:] STARKEL L. [red.]. Geografia Polski. Środowisko Przyrodnicze. PWN: 159-177; WOJAS 1991: Wiad. Entomol., 10 (1): 15-18; MAZUR i SIENKIEWICZ 2010: Wiad. Entomol., 29 (1): 57-58; WOŹNIAK 2017: Wiad. Entomol., 36 (3): 133-136). Pomijam tu omyłkowe doniesienie WOŹNIAKA (2017: ibid.) z Częstochowy, ponieważ w publikacji, na którą powołuje się ten autor, *P. connexus* nie jest w ogóle wymieniony.

Niedawno odłowilem ten gatunek po raz pierwszy we Wrocławiu, z którego nie był on nigdy podawany przez aktywnie działających tu przez długi czas koleopterologów niemieckich. Jest to drugie stwierdzenie *P. connexus* na Dolnym Śląsku; pierwsze miało miejsce 10 lat wcześniej (MAZUR i SIENKIEWICZ 2010: ibid.).

– Wrocław (Maślice), ogródki działkowe ROD „Tęcza” (51.14797°N/16.95195°E; UTM: XS36), 2/3 VIII 2017, 1 ex., do ekranu oświetlonego lampą żarowo-rtęciową 250W. Okaz dowodowy znajduje się w Muzeum Przyrodniczym Uniwersytetu Wrocławskiego.

Okoliczności i pora odłowienia *P. connexus* we Wrocławiu są bardzo podobne jak w przypadku osobnika schwytanego w Warszawie w 2014 r. (WOŹNIAK 2017: ibid.). Za każdym razem nastąpiło to na początku sierpnia w dużym mieście, na terenie pracowniczych ogródków działkowych. Nie można wykluczyć, że intensywnie nawożona, wapnowana, odchwaszczana i generalnie pozbawiona darni gleba ogrodów działkowych, pod koniec gorącego lata często przesuszona i spękana, a w okresie jesiennym regularnie

skopywana na warzywniakach i rabatach, stanowi mikrośrodowisko atrakcyjne dla migrujących osobników *P. connexus*. Dodatkowe czynniki potencjalnie sprzyjające, to ciepły i suchy mikroklimat miejski, jak również fakt zasolenia gleb wzdłuż miejskich ciągów komunikacyjnych, jako skutek wieloletniego stosowania soli kamiennej do ich utrzymania w sezonie zimowym. Pierwsze stwierdzenia w ostatnim czasie tego śródziemnomorsko-ałtajskiego gatunku w dwóch miastach o historycznie dobrze poznanej entomofaunie mogłyby wskazywać na rozszerzanie się jego areалу w Polsce w związku z globalnym ociepleniem klimatycznym. Potwierdzenie tego może być o tyle trudne, że nadal pozostaje on w Polsce i całej środkowej Europie gatunkiem rzadkim i mało licznym na swoich w dużym stopniu efemerycznych naturalnych, a zwłaszcza sztucznych, przemysłowych stanowiskach (PAWŁOWSKI 2004: *ibid.*). Zarówno w Warszawie, jak i we Wrocławiu nie udało się powtórzyć odłowu tego gatunku na światło mimo wielokrotnych prób w tym samym miejscu i miesiącu. Znamienne również, że poza stwierdzeniem A. WOŹNIAKA (2017: *ibid.*), ten charakterystyczny biegacz nie pojawił się w żadnym z przeszło 200 000 postów umieszczonych na forum internetowym www.entomo.pl/forum/ od 2004 roku, w tym przez licznych entomologów łowiących owady na światło w całej Polsce. Pod tym adresem można było śledzić ekspansję wielu charakterystycznych i identyfikowalnych ze zdjęć gatunków owadów, więc brak dalszych informacji o *P. connexus*, zwłaszcza po 2014 roku, dość jednoznacznie świadczy, że jest on w Polsce nadal gatunkiem bardzo rzadkim.

Marek WANAT, Muz. Przyr., Uniw. Wrocławski

798 *Limnebius myrmidon* REY, 1883 (Coleoptera: Hydraenidae) – pierwsze stwierdzenie rzadkiego gatunku na Pojezierzu Pomorskim

Limnebius myrmidon REY, 1883 (Coleoptera: Hydraenidae) – the first record of a rare beetle from Pomeranian Lake District

KEY WORDS: Coleoptera, Hydraenidae, *Hydrobius rothenbergi*, *Limnebius myrmidon*, new records, the northernmost record, Poland, Pomeranian Lake District.

Limnebius myrmidon to chrząszcz występujący niemal wyłącznie w Europie, w jej części południowej i środkowej oraz na Kaukazie. Poza Europą spotyka się go tylko w części azjatyckiej Turcji. Polska leży na granicy północnej tego areалу (LÖBL i LÖBL (red.) 2015: Catalogue of Palaearctic Coleoptera – Revised and updated edition. Volume 2/1. Hydrophiloidea – Staphyloidea. Brill, Leiden, XXV + 900 s.). Wymagania siedliskowe *L. myrmidon* są poznane słabo, jest to prawdopodobnie eurytop zasiedlający różne wody stojące i wolno płynące (GALEWSKI 1990: Fauna Ślaskowodna Polski, **10A**: 1-261). W Polsce jest to gatunek bardzo rzadki, stwierdzony dotychczas tylko na Śląsku Dolnym w Legnicy i Wrocławiu (POLENTZ 1942: Z. Ent., **19**: 4-11) oraz na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej w Jeziorze Łekneńskim (MIELEWCZYK 2003: [W:] Studia i materiały do dziejów Pałuk, UAM, Poznań, 33-45). Być może bywa mylony z podobnym, stosunkowo często łowionym *L. atomus* (DUFTSCHMID, 1805).

Omawiany w tej notatce materiał zebrano czerpakiem hydrobiologicznym w dniu 3 IV 2018 r. w Szczecinie na tzw. Uroczysku Kupały (UTM: VV 72). *L. myrmidon* złowiono tu na dwóch leżących blisko siebie stanowiskach na łące niskotorfowiskowej: w eutroficznym, trwałym, drobnym zbiorniku zasilanym wodą ze źródła typu helokren

(53°28'56,1" N, 14°35'27,9" E) – 3 exx., oraz w źródle typu helokren (53°29'01,8" N, 14°35'32,4" E) – 2 exx. Są to najdalej wysunięte na północ stanowiska w całym zasięgu gatunku (LÖBL i LÖBL 2015: op.cit.).

Gatunki złowione wraz z *L. myrmidon* na stanowisku pierwszym to: *Hydroporus erythrocephalus* (LINNAEUS, 1758) – 1 ex., *H. palustris* (LINNAEUS, 1761) – 1 ex., *Acilius sulcatus* (LINNAEUS, 1758) – 1 ex., *Limnebius atomus* – 1 ex., *Anacaena limbata* (FABRICIUS, 1792) – 2 exx.; na stanowisku drugim: *Hydroporus planus* (FABRICIUS, 1782) – 3 exx., *Anacaena limbata* – 2 exx., *Hydrobius rottenbergi* GERHARDT, 1872 – 2 exx.

Z tych gatunków towarzyszących na uwagę zasługuje *Hydrobius rottenbergi*, gatunek również podany po raz pierwszy dla Pojezierza Pomorskiego. Jednak wynika to głównie z faktu, że gatunek ten był do niedawna uważany za podgatunek lub formę pospolitego *H. fuscipes* (LINNAEUS, 1758), więc nie badano jego rozmieszczenia geograficznego. Zatem na pewno był on już wielokrotnie łowiony na Pojezierzu Pomorskim, tylko brak o tym publikowanych informacji. Odrębność *H. rottenbergi* potwierdzono ostatnio metodami genetycznymi (FLECK FOSSEN i in. 2016: Zookeys, **564**: 71-120). Różnice między obydwooma gatunkami dotyczą m.in.: zarysu ciała (u *H. rottenbergi* nieco bardziej wydłużonego), wyglądu paramerów (wyraźnie grubszych), ubarwienia ciała (jaśniejszego), ułożenia szczecinek w przedniej połowie pokryw.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin
Edyta BUCZYŃSKA, Kat. Zool. Ekol. Zw. Łow. UP, Lublin

799 *Trox eversmanni* KRYNICKY, 1832 (Coleoptera: Trogidae) w Cedyńskim Parku Krajobrazowym

Trox eversmanni KRYNICKY, 1832 (Coleoptera: Trogidae) in the Cedyń Landscape Park (NW Poland)

KEY WORDS: *Trox eversmanni*, Trogidae, Coleoptera, Cedyń Landscape Park, NW Poland.

Rodzaj *Trox*, z rodziny modzelatkowatych (Trogidae) jest w Polsce reprezentowany przez 6 gatunków. Jednak wiedza o ich występowaniu jest ciągle niekompletna lub pochodzi sprzed ponad kilkudziesięciu lat.

Jednym z najrzadszych spośród krajowych przedstawicieli tej rodziny jest *Trox eversmanni* KRYNICKY, 1832. Gatunek ten znany jest głównie ze Wschodniej Europy, Syberii, rejonu Kaukazu i Iranu. W Polsce odnotowano jego występowanie tylko na kilku stanowiskach w północno-zachodniej części kraju. Dane te pochodzą z XIX i początku XX w., przy czym HORION (Lamellicornia (Scarabaeidae-Lucanidae). Faunistik der Mitteleuropäischen Käfer. Überlingen-Bodensee, 1958, **6**: 1-343) poddawał je w wątpliwość. Ostatnie potwierdzone informacje pochodzą z 1991 roku – rez. Stary Przylep koło Pyrzyc (BUNALSKI 1992: Wiad. Entomol. **11** (1): 13-16). W niniejszej publikacji podano nowe stanowisko występowania tego gatunku w naszym kraju.

Podczas przyrodniczej inwentaryzacji Cedyńskiego Parku Krajobrazowego (woj. zachodniopomorskie), znaleziono 2 imagines *T. eversmanni*:

– VU45 Stary Kostrzynek, V 2005, 2♀, u wylotu nory lisa w nadodrzańskim skarpie, na wysuszonych odchodach, w towarzystwie innych przedstawicieli rodzaju *Trox*, leg. D. KUCHARSKI et K. KUCHARSKA. Owady odłowiono w dzień, metodą na upatrzonego.

T. evermanni to gatunek związany z wysuszoną padliną (kości i pozostałości po ptakach i ssakach), jak i z odchodami zwierząt – poławiano go w pobliżu nor lisów i królików. Najczęściej spotykany jest w kwietniu i maju.

Okazy dowodowe przechowywane są w Zakładzie Zoologii SGGW w Warszawie oraz w Zakładzie Ekologii UW w Warszawie.

Kornelia KUCHARSKA, Zakł. Zool., Wydz. Nauk o Zwierz. SGGW, Warszawa
Dariusz KUCHARSKI, Zakł. Ekol., Wydz. Biol. UW, Warszawa
Barbara ZAJDEL, Prac. Pszczeln., Wydz. Nauk o Zwierz. SGGW, Warszawa

800 Pierwsze stanowisko *Octotemnus mandibularis* (GYLLENHAL, 1813) (Coleoptera: Ciidae) w Beskidach Wschodnich oraz uwagi na temat bionomii gatunku

First locality of *Octotemnus mandibularis* (GYLLENHAL, 1813) (Coleoptera: Ciidae) in East Beskid Mts. and remarks on the bionomy of the species

KEY WORDS: Coleoptera, Ciidae, *Octotemnus mandibularis*, new locality, East Beskidy Mts., Poland, bionomy.

Octotemnus mandibularis (GYLL.) wykazano z 21 krajów Europy oraz Wschodniej Syberii (JELINEK 2008: [W:] LÖBL & SMETANA (eds.): Catalogue of Palaearctic Coleoptera, 5: 1-670). Jeszcze do niedawna, występowanie tego gatunku chrząszcza w Polsce było niepewne, czego odzwierciedleniem jest umieszczenie go na Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce, z kategorią zagrożenia – prawdopodobnie zanikłe (EX?) (PAWŁOWSKI i in. 2002: [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków, 155 ss.). Pierwsze po drugiej wojnie światowej stanowisko tego chrząszcza odkryto w Bieszczadach, w 2010 roku (BOROWSKI i SZCZEPKOWSKI 2011: Wiad. Entomol., 30 (2): 123-124). Poniżej przedstawimy kolejne stanowisko jakie zostało odkryte, tym razem w Beskidzie Wschodnim:

– Beskid Wschodni, 3,5 km na południowy zachód od miejscowości Makowa (UTM: FV19), 30 VIII 2016, las liściasty z domieszką jodły, nad rzeką Turnicą, 20♀, 8♂, w owocnikach *Trametes pubescens* (SCHUMACH.) PILÁT, rosnących na *Alnus incana* (L.), leg. A. SZCZEPKOWSKI.

Chrząszcze zostały znalezione w typowym, jak się wydaje, środowisku występowania czyli w miejscu wilgotnym, z zamierającymi lub zamarłymi, niegrubymi olchami i rosnącymi na nich owocnikami wrośniaka miękkołosego *T. pubescens*. Na opisanym wyżej stanowisku, leżącą kłodę olszy, o długości ok. 4 m i grubości ok. 15 cm porastało kilkanaście owocników *T. pubescens*. Chrząszczom *O. mandibularis* towarzyszył pokrewny, ale polifagiczny gatunek, *O. glabriculus* (GYLL.). W wyżej wymienionej pracy (BOROWSKI i SZCZEPKOWSKI op.cit) autorzy wysunęli tezę o prawdopodobnym monofagiźmie *O. mandibularis*, który miał się rozwijać wyłącznie na *T. pubescens*. Mając do dyspozycji świeżo wylęgłe, żywe postacie doskonałe *O. mandibularis*, postanowiono sprawdzić rozwój tego chrząszcza na pospolitych przedstawicielach z rodzaju *Trametes* FR., a mianowicie na wrośniaku garbatym *Trametes gibbosa* (PERS.) FR. i wrośniaku różnobarwnym *T. versicolor* (L.) LLOYD. Na świeżo pozyskane, niezasiadłe przez inne owady, owocniki wymienionych grzybów wpuszczono po 5 samic i 3 samce *O. mandibularis*. Chrząszcze wgrzyły się do owocników od strony hymenoforów i po wygrzy-

zieniu małych komórek (ok. 2×3 mm) przestały żerować. Po 32 dniach od wpuszczenia, ostatnie chrząszcze zdechły. W owocnikach grzybów nie zaobserwowano chodników larwalnych lub innych korytarzy wygryzionych przez postacie doskonałe. Taki wynik doświadczenia może zatem wskazywać, że *O. mandibularis* jest rzeczywiście monofagiem *T. pubescens*. Wrośniak miękkowłosy jest gatunkiem rzadko spotykanym w naszym kraju, umieszczonym na Czerwonej liście grzybów wielkoowocnikowych z kategorią zagrożenia – rzadki (R) (WOJEWODA i in. 2006: [W] MIREK i in. (red.): Red list of plants and fungi in Poland. Polish Academy of Sciences, Kraków, pp. 53-70). Wydaje się zatem koniecznością sprawdzenie występowania *O. mandibularis* na znanych stanowiskach *T. pubescens*. Być może okaże się, że ten gatunek chrząszcza występuje nie tylko w Bieszczadach czy Beskidzie Wschodnim, ale i w innych krainach zoogeograficznych, z których był dziesiątki lat temu podawany.

Jerzy BOROWSKI, Andrzej SZCZEPKOWSKI, Kat. Ochr. Lasu i Ekol. SGGW, Warszawa

801 Nowe stanowisko *Leptura aurulenta* (FABRICIUS, 1793) (Coleoptera: Cerambycidae) w Polsce

New locality of *Leptura aurulenta* (FABRICIUS, 1793) (Coleoptera: Cerambycidae) in Poland

KEY WORDS: Poland, Cerambycidae, Lepturinae, *Leptura aurulenta*, critically endangered, new locality.

Leptura aurulenta (FABRICIUS, 1781) jest gatunkiem rozsiedlonym na terenie Europy, Północną Afrykę oraz Turcję (KURZAWA 2017: A checklist of longicorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) of Poland. [<https://www.entomo.pl/coleoptera/cerambycidae/index.php>]). Jego cykl rozwojowy związany jest z drzewami liściastymi, głównie z gatunkami z rodzaju *Fagus* (L.), *Quercus* (L.), *Alnus* (Mill.), *Castanea* (Mill.), *Betula* (L.), *Juglans* (L.), *Salix* (L.), *Populus* (L.) i *Prunus* (L.). Larwy żerują w powalonych grubych pniach, pniakach lub grubszych gałęziach (SVACHA i DANILEVSKY 1988: Acta *Univ. Carolinae*, 32 (1-2): 1-205; BURAKOWSKI i in. 1990: Kat. Fauny Pol., 23 (15): 1-312; BENSE 1995: Illustrated Key to the Cerambycidae (excl. Dorcadionini) and Vesperidae of Europe. Margraf Publishers GmbH; SAMA 2002: Atlas of the Cerambycidae of Europe and the Mediterranean Area, Vol. I. Kabourek, Zlin).

W Polsce *L. aurulenta* jest spotykany bardzo rzadko, przez co wzmianki w literaturze o jego rozmieszczeniu są dość skąpe. Najnowsze informacje wskazują jedynie na dwa stanowiska, podawane ze Złotego Potoku koło Częstochowy (KRUSZELNICKI 2004: Acta Ent. Siles., 12-13: 167) oraz Skoroszowa koło Milicza (GUTOWSKI 1995: Prace Inst. Bad. Leśn. A, 811: 3-190).

Podczas prowadzonych obserwacji terenowych w 2015 roku odnotowano występowanie *L. aurulenta* w Beskidzie Niskim. Jest to trzecie stanowisko tego gatunku w Polsce. – EV75 Łupków (współrzędne geograficzne: 49°13'53"N, 22°4'0"E), 0,5 km na południe od schroniska „Koniec Świata”, 3 VIII 2015, 1 ex. (♀) żerujący na wrotyczu pospolitym *Tanacetum vulgare* (L.), leg. T. GOSŁAWSKI. Gatunek nowy dla Beskidu Wschodniego.

Autorzy serdecznie dziękują Profesorowi Jerzemu GUTOWSKIEMU za potwierdzenie oznaczenia gatunku.

Edyta GÓRSKA-DRABIK, UP Lublin
Tomasz GOSŁAWSKI, Łódź

802 Kolejne stanowisko *Xylocopa valga* GERSTAECKER, 1872 (Hymenoptera: Apoidea, Apiformes) w Polsce

Next location of solitary bee *Xylocopa valga* GERSTAECKER, 1872 (Hymenoptera: Apoidea, Apiformes) in Poland

KEY WORDS: Hymenoptera, Apiformes, *Xylocopa valga*, new record, S-D Poland.

Bardzo rzadka pszczoła samotnica – zadrzechnia czarnoroga *Xylocopa valga* GERST. należy ostatnio do stosunkowo częściej obserwowanych, obok zresztą pokrewnej innej zadrzechni *X. violacea* (L.).

W ostatnich dwóch dekadach była wykazana przynajmniej na pięciu stanowiskach (BANASZAK i SOŁTYK 2005: Przegl. Zool., **49** (3-4): 141-143; BANASZAK i PIOTROWSKI 2015: Wiad. Entomol., **24** (2): 77-80; BANASZAK i in. 2009: Pol. Journ. Entomol., **78** (1): 111-113; HUFLEJT i GUTOWSKI 2016: Leśne Pr. Bad., **77** (4): 341-351; BANASZAK i BOSAK 2017: Wiad. Entomol., **36** (3): 167-169). Dotychczasowe rozszedlenie tego gatunku wskazuje na jego południowo-wschodnie proveniencje. Większość wszystkich dotychczasowych polskich stanowisk występuje w południowo-wschodniej i wschodniej części kraju po Białowieżę. Potwierdza to kolejne nowe odkrycie *Xylocopa valga*. Najnowsze dane pochodzą z Tomaszowa Lubelskiego na środkowym Roztoczu. Pszczolę tę obserwowano kilkakrotnie, i w liczbie kilku okazów jednocześnie, w ogródku przydomowym, odwiedzającą kwiaty szałwii muszkatołowej *Salvia sclarea* i (rzadziej) czosnku główkowatego *Allium sphaerocephalon*. Jeden okaz samca został znaleziony martwy po burzy 2 VII 2017 roku (leg. Piotr CHMIELEWSKI). Posesja mieści się przy ulicy Poniatowskiego 39. Miasto od zachodu otaczają lasy mieszane z przewagą sosny i buka, a od południa mozaika pól i nieużytków na glebach piaszczystych z wychodniami skał kredowych. Tak liczne stwierdzenia występowania tego południowego gatunku, w krótkim czasie po jego nieobecności w okresie powojennym, jest bardzo zastanawiające i być może należy rozważyć zmianę jego statusu z krytycznie zagrożonego (CR) (BANASZAK 2004: [W]: GŁOWACIŃSKI i NOWACKI (red.) Pol. Czerw. Księga Zwierz. Bezkr. IOP PAN Kraków – AR Poznań, ss. 220-221) na zagrożony (EN). Natomiast różne dywagacje na temat przyczyn tego zjawiska, a zwłaszcza wiązania ponownej licznej obecności pszczoły z tzw. ociepleniem klimatu, jak to czynią HUFLEJT i GUTOWSKI (2016: idem) są raczej nie na miejscu jako zbytne uproszczenie zagadnienia. Wyjaśnienie tego zjawiska wymaga zapewne dalszych i wnikliwych badań.

Józef BANASZAK, Kat. Ekol. Inst. Biol. Środow. UKW
Piotr CHMIELEWSKI, Zamojskie Tow. Przyr.